

УДК 330.322.01

Л.В. Пельтек*

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано стан і умови інвестиційної діяльності в Україні, сучасні тенденції інвестування, інвестиційний клімат. Сформульовано пропозиції з підвищення інвестиційної привабливості української економіки та активізації процесів інвестування.

В статье проанализированы состояние и условия инвестиционной деятельности в Украине, современные тенденции инвестирования, инвестиционный климат. Сформулированы предложения по повышению инвестиционной привлекательности украинской экономики и активизации процессов инвестирования.

Постановка проблеми. Забезпечення постійного економічного розвитку є можливим лише при проведенні активної інвестиційної політики за умови врахування, як інтересів суб'єктів цього процесу, так і усвідомлення ними відповідальності про долю держави та її місце у світовій співдружності.

Існує цілий комплекс чинників, що впливають на прийняття рішення про інвестування: політико-економічні, соціальні, ефективність виробництва, можливість доступу на інші ринки тощо. Чим менше імідж країни відповідає очікуванням інвестора, тим нижче оцінюється інвестиційний клімат і тим на більші поступки й пільги мусить погоджуватися держава для залучення капіталів. І навпаки, поліпшення інвестиційного клімату дозволяє державі послідовно знижувати пільги, вирівнюючи їх до міжнародних стандартів, і створювати конкурентний інвестиційний ринок. Експертні оцінки інвестиційного клімату України стають оптимістичнішими, набирає силу національний капітал, однак казати про сприятливий інвестиційний клімат як для вітчизняних, так і іноземних інвесторів ще зарано.

Мета статті – дослідити роль органів влади у активізації інвестиційних процесів на підпорядкованих територіях, чинників які впливають на їх інвестиційну привабливість та пріоритети інвестування на основі врахування їх економічного ефекту.

Вклад основного матеріалу. Інвестиційна діяльність охоплює основні сфери народного господарства: матеріальне виробництво, соціальні програми. Аналіз економічної ролі держави у вирішенні цієї проблеми має принципове значення. Раніше інвестиційна діяльність поставала у вигляді відтворення основних фондів шляхом капітальних вкладень у народне господар-

ство. У ринкових умовах інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладають в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, внаслідок чого створюється прибуток або досягається соціальний ефект.

Інвестиції мають вирішальний вплив на формування темпів економічного зростання добробуту населення країни, що, в свою чергу, безпосередньо пов'язано із забезпеченням оптимального співвідношення між нагромадженням і споживанням.

З метою більш структурованої оцінки теперішньої кризової ситуації доцільно подетально розглянути головні складові, які формують інвестиційний клімат і демонструють реальний рівень привабливості й перспективності країни до залучення інвестицій.

Характеристика інвестиційного клімату як сукупності умов, що впливають на інвестиційний процес, постійно дається урядовими структурами, департаментами стратегічного розвитку корпорацій, незалежними дослідницькими інституціями. Згадка про поганий інвестиційний клімат як правило виникає, коли Україна намагається залучити прямі та портфельні іноземні інвестиції. Загально визнано, що іноземні інвестиції можуть розглядатись тільки як додаток до національних, а інвестиційний клімат однаковий і для перших, і для других. Оскільки інвестиції тісно пов'язані з перерозподілом власності, що в свою чергу впливає на розподіл влади, надмірне іноземне інвестування є питанням національної безпеки.

Щоб дати оцінку інвестиційного клімату, треба характеризувати п'ять найбільш важливих складових: політична обстановка, правове середовище, макроекономічні фактори, податкове оточення, регуляторний вплив (рис. 1).

* Пельтек Л.В. – доцент кафедри фінансів та кредиту Запорізького національного університету, канд. екон. наук, доцент, м. Запоріжжя.

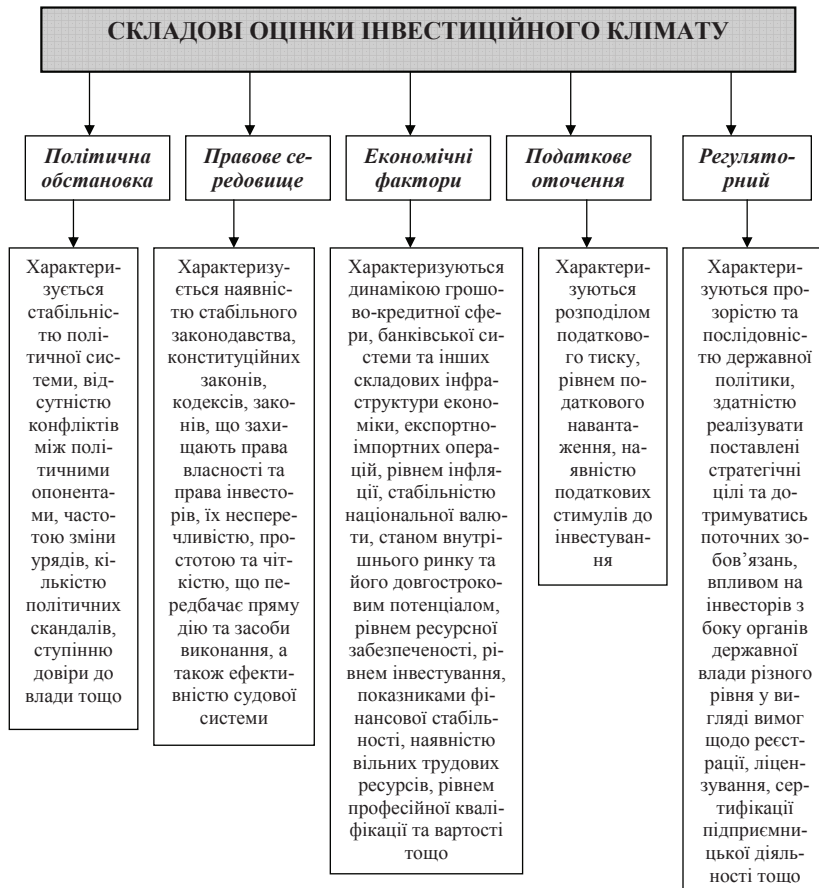

Рис. 1. Складові оцінки інвестиційного клімату

Серед факторів, які формують негативний імідж українського бізнес-середовища, – надмірна кількість процедур для організації бізнесу, складність реєстрації прав власності та неефективність законодавства у випадку банкрутства. (Зоглядунатакіпоказники, як вартість банкрутства і рівень захисту прав інвесторів, Україна взагалі переміщується на останні місця у відповідних регіональних і світових рейтингах).

Низький рівень розвитку продуктивних сил і незадовільний стан інвестиційного ринку. В Україні відбулося падіння темпів приросту інвестицій в основний капітал порівняно з кінцем 2007 року. Держава утримується від великих інвестиційних проектів у інфраструктурних галузях, які могли б дати поштовх до зростання виробництва. Через необхідність дотримання високих соціальних орієнтирів, взятих на себе владою, відбувається зростання рівня фіскального перерозподілу ВВП, тиску на українські підприємства, потреб у позичкових ресурсах та вартості робочої сили. Рівень виплат у сфері соціального забезпечення є одним з найвищих у світі. Внаслідок погіршення кон'юнктури світових товарних ринків втра-

чаються позиції українських експортерів, а через зростання цін на сировину погіршуються структурні характеристики економіки.

Політичні й правові чинники, які понад усе цікавлять потенційного інвестора – як національного, так і іноземного – включають у себе довіру до влади, частотність змін урядів, достатній рівень незалежності судових органів та законність їхніх рішень, кількість політичних конфліктів; досягнення стабільності національної одиниці; забезпечення привабливості об'єктів інвестування та валютне регулювання. Відсутність державних гарантій та чітких правил гри під час реалізації довгострокових інвестиційних проектів продовжує суттєво гальмувати інвестиційні процеси.

Скасовано преференції для вільних економічних зон і територій пріоритетного розвитку. Даний крок пояснювався неспівмірністю суми пільг, що надавалися ВЕЗ і ТПП, та надходжень від реалізації інвестпроектів, характерна непослідовність митно-тарифної політики, ручне регулювання цін.

В результаті зміни структури доходів підприємств відбувається зниження темпів інвестування високотехнологічних вироб-

ництв. Також дедалі очевиднішими стають негативні структурні зрушення у виробництві та експорті, де лідерами з динаміки прибутку стають підприємства, які нарощують не виробництво, а ціни. До того ж, поряд зі зниженням рівня національних заощаджень та рівня їхньої капіталізації зафіксоване посилення імпортової складової на внутрішньому споживчому ринку.

Для створенні сприятливого інвестиційного клімату державна політика в області інвестиційного співробітництва повинна відповідати визначеним вимогам: створення чіткої правової бази в області фінансів, у митному і податковому регулюванні; прийнятний рівень податків, тарифів та відррахувань у відповідності з міжнародними нормами; беззастережне домінування законів і рішень органів вищого державного управління над приватними відомчими інтересами і політикою місцевих

органів влади.

Державна політика стосовно інвесторів повинна носити селективний характер, тобто в одних випадках інвестиції можна залучати на будь-яких умовах, а в інших випадках тільки на визначених умовах, маючи на увазі життєво важливі галузі промисловості чи регіони. При розробці планів диференціювання фінансових потоків варто враховувати сформовані в країні на даний момент галузеві і регіональні структури.

Так, за оцінками експертів в Україні інвестиційний рейтинг позитивний. Але більшість рейтингових агентств акцентують на необхідності створювати пільгові умови інвесторам, що здійснюють інвестиційну діяльність у найбільш важливих для задоволення суспільних потреб напрямках (рис. 2).

Рис. 2. Пріоритетні напрями залучення інвестицій

В основу здійснення процесів інвестування необхідно покласти принцип «інвестиційного партнерства», тобто активізація інвестування можлива лише при створенні у державі своєрідного консенсусу між суб'єктами інвестиційного процесу на основі сприятливо-

го інвестиційного клімату і проведення ними узгодженої зваженої політики.

За умови покращення загального стану національної економіки, що позитивно впливатиме на інвестиційну галузь і сприятиме збільшенню фінансових джерел інвестування,

для активізації інвестиційної діяльності необхідно здійснити певні заходи:

- науково обґрунтувати пріоритетні напрямки інвестування згідно з державними інтересами, програмними цілями національного відродження України;

- сформулювати засади активного і в той же час виваженого державного регулювання інвестиційної діяльності з метою планомірного акумулювання інвестиційних ресурсів;

- активніше використовувати нові підходи в державній інвестиційній діяльності, зокрема участь у загальному фінансуванні проектів, надання кредитів за зниженими дисконтними ставками, фінансування проектів за рахунок випуску цінних паперів;

- стимулювати взаємодію фінансового, промислового, венчурного й інших капіталів в інвестиційній сфері і забезпечити формування та розвиток ринкових механізмів їхньої дії. Варто підвищити інтеграцію банківського і промислового капіталу, стимулювання створення корпоративних структур холдингового типу і промислово-фінансових груп;

- необхідно реформувати податкову систему в напрямку стимулювання і накопичення капіталу, скасування пільг, що не мають інвестиційної спрямованості, стимулювання інвестиційної діяльності підприємств за рахунок удосконалення умов оподаткування (особливо малого бізнесу), звільнення від оподаткування прибутку на умовах його реінвестування у відновлення основних фондів;

- визначення шляхів прискорення реалізації інвестиційних програм та проектів;

- створити систему координації діяльності органів державного управління, суб'єктів підприємництва, фінансово-банківських утворень і їх асоціативних органів з усуненням нерациональних і незаконних перешкод у залученні іноземних інвестицій;

- дерегулювати в раціонально припустимих межах інвестиційну діяльність на місцевому рівні;

- здійснити заходи щодо вдосконалення уніфікованих форм типових контрактів з іноземними інвесторами;

- створити недержавних і змішаних інституціональних органів сприяння іноземним інвестиціям, включаючи формування фінан-

сово-економічних і правових механізмів, їх взаємодії із суб'єктами інвестиційного процесу та органами державного управління.

Розв'язання зазначених завдань створить можливість прискорити темпи виходу економіки України із затяжної інвестиційної кризи та досягти відповідного рівня економічного зростання.

Висновки. Найважливішим аспектом здійснення інвестиційної політики є створення сприятливих умов для інвестування в основний капітал і формування підприємствами необхідних коштів. Сьогодні необхідна чітка стратегія інвестиційного розвитку, яка б визначала пріоритети інвестування на основі врахування їх економічного ефекту. Перспективи покращання інвестиційного клімату в Україні залежать не тільки від дій влади, але й від наполегливості потенційних інвесторів щодо впливу на владу. Так чи інакше капітал має особливість накопичуватись і вимагає вкладень, а за таких умов регіональний і державний потенціал отримає необхідні інвестиційні нагромадження для економічного оновлення та зростання. Рано чи пізно баланс інтересів між владою та капіталом встановиться, і покращання інвестиційного клімату набере невідворотного характеру.

Література

1. Мамуль Л.О., Чернявська Т.А. Нові методичні підходи до аналізу інвестиційної привабливості регіонів // Вісник економічної науки України. — 2005. — № 1(7). — С. 83-89.
2. Федоренко И.А. Тенденции и противоречия прямого иностранного инвестирования в национальную экономику // Научно-технический сборник "Коммунальное хозяйство городов". Серия: экономические науки. — 2002. — Вып. 40. — С. 93-97.
3. Федоренко В.Г. Инвестознавство: Підручник. — 2-ге вид., перероб. — К.: МАУП, 2002. — 408 с.
4. Інвестування. — К.: Алерта, 2006. — С. 441.
5. Захарін С.В. Інвестиційне забезпечення економічного розвитку // Фінанси України. — 2004. — № 10. — С. 72-82.